

KESKUSTELUA

Julkaisufoorumi ja epäilyttävät lehdet

Julkaisufoorumi on suomalainen julkaisukanavien tasoluokitusjärjestelmä, jonka tavoitteena on ylläpitää tieteellisten julkaisujen laadunarviointia. Sen toimintaa koordinoi Tieteellisten seurain valtuuskunta. Vain riittävän tieteellisiksi arvioidut julkaisukanavat voivat saada Julkaisufoorumi-luokan kolmiportaisella asteikolla. Yksi tieteenalakohtainen paneeli on tavallisesti vastuussa tieteellisten sarjojen laadunarvioinnista, jossa tulee huomioda tutkimusalalle tyypilliset julkaisukäytännöt, tiedeyhteisössä vallitsevat arvostukset ja tutkimusalojen tasapuolinen edustus korkeammissa tasoluokissa 2 ja 3.

Perustasolle 1 voidaan hyväksyä ne suomalaisen tutkimuksen näkökulmasta keskeisimmät kotimaiset ja ulkomaiset julkaisukanavat, jotka täyttävät tieteellisen julkaisukanavan määritelmän. Tasolle 1 ei hyväksytä sellaisia tieteellisen julkaisukanavan määritelmän täyttäviä julkaisukanavia, joiden tieteellinen taso tai relevanssi on kyseenalainen. Toimintaperiaatteiltaan kyseenalaiset vapaasti saatavilla olevat (*open access*) lehdet, joissa voi julkaista maksusta ilman asianmukaista laadunarviointia kuuluvat tällä perusteella luokkaan 0.

Julkaisufoorumi on tiedepoliittisesti merkittävä instrumentti. Yliopistojen perusrahoitukselta 13 prosenttia perustuu julkaisutoimintaan, jotka on pisteytetty Julkaisufoorumien tasojen mukaan. Tämän vuoksi Julkaisufoorumi ohjaa yliopistoissa työskentelevien tutkijoiden julkaisukanavien valintaa.

Viime vuosina tiedemaailmaan on ilmestynyt nopeasti kasvava määrä epäilyttäviä avoimesti verkossa saatavilla olevia lehtiä, joissa julkaiseminen ei perustu tieteelliseen vertaisarviointiin vaan tutkija joutuu itse maksamaan julkaisemisesta. Näitä lehtiä on joskus nimensä perusteella lähes mahdollista erottaa tieteenalalla arvostetuista, vakiintuneista lehdistä, ja niiden toimittajakuntaan on saatettu ilmoittaa tieteenalalla arvostettuja tut-

kijoita ilman heidän omaa lupaansa. Vuonna 2015 Julkaisufoorumi kertoi ryhtyneensä toimimaan aktiivisesti epäilyttävien lehtien tunnistamiseksi ja merkitsemiseksi Julkaisufoorumissa (<http://www.julkaisufoorumi.fi/fi/arkisto/tiedotteet/ep%C3%A4ilytt%C3%A4v%C3%A4t-open-access-lehdet-arvioitiin-uudelleen-julkaisufoorumissa>).

Näyttää kuitenkin siltä, että näiden epäilyttävien lehtien toiminta on tehokkaampaa kuin Julkaisufoorumin toiminta: esimerkiksi niin sanotulla Beallin listalla epäilyttäväksi listatun Benthann Open -kustantamon *The Open Psychology Journal* -sarja on ilmestynyt Julkaisufoorumin tasolle 1 vuodesta 2016 lähtien. Julkaisufoorumin sivuilla olevat tiedot lehdestä ovat virheelliset: lehden alkuperämaaksi ilmoitetaan Alankomaat, mutta lehden nettisivuilla lehden alkuperämaata ei ilmoiteta ja kaikki yhteysosoitteet sijaitsevat Saudi-Arabiassa. Lehden omilla sivuilla ilmoitetaan, että se on indeksoitu psykologian alalla arvostetussa PsychINFO-tietokannassa, mistä lehteä ei löydy. Julkaisufoorumin tasolta 1 löytyy myös muita Bentham Openin ylläpitämiä lehtiä: *The Open Fish Science Journal*, *The Open Medical Imaging Journal* ja *The Open Respiratory Medicine Journal*.

Kilpailu tiedeyhteisössä perustuu merkittävästi osin julkaisujen laadulle ja määrälle. Kovan kilpailun vuoksi epäilyttävät lehdet pystyvät kasvattamaan markkinoitaan. Tiedemaailmasta puuttuu sellainen instrumentti, jonka avulla tutkijat voivat turvallisesti tunnistaa asianmukaiset julkaisukanavat. Tilanne on huolestuttava ja vaarallinen: epäilyttävät lehdet syövät tieteen arvostusta, vaikeuttavat ihmisten mahdollisuuksia tunnistaa tieteelliset kriteerit täyttävä tutkimus kyseenalaisin keinoin tuotetusta tiedosta ja voi jopa leimata epäilyttävässä lehdessä julkaiseen tutkijan maineen.

Julkaisufoorumi voisi olla erinomainen suoja-keino epäilyttäviä julkaisuja vastaan suomalaisessa tiedeyhteisössä. Tällä hetkellä Julkaisufoorumi ei sitä kuitenkaan ole. Toivon, että tiedeyhteisössä herättäisiin tähän ongelmaan ja ruvettaisiin nopeasti korjaamaan tätä tilannetta.

ANNUKKA VAINIO

Kirjoittaja on dosentti ja Luonnonvarakeskuksen erikoistutkija.